

Hankehakemus Ranuanjärven vesistöalueen kunnostamiseksi virkistys- ja matkailukäyttöön

1895/15.150/2018

Kunnanhallitus 03.12.2018 § 266

Vammaisneuvoston puheenjohtaja Unto Karttunen on jättänyt kuntaan 3.9.2018 seuraavansisältöisen aloitteen:

"Ranuan Takajärven maisemointi ja kunnostaminen

Lapin ELY-keskuksen tutkija Annukka Puro-Tahvanainen kertoi keväällä 18.4.2018 Ranuan vesistöjen tilasta. Mieleepi jäi Ranuan Takajärven kunnostamisen tarve. Takajärvi on liettymässä umpeen huonon veden läpivirtauksen vuoksi. Veden syvyys on vain noin 90 cm, ja näin kuivana aikana vielä vähemmän.

Koska Ranua on kehittyvä matkailupitäjä, niin esitän kunnan valtuustolle ja -hallitukselle mietittäväksi järven kunnostamista seuraavasti:

Järven maisema-arvot voidaan parantaa ruoppaamalla salmesta tulevalle ja Ranuanjokeen laskevalle vedelle uusi kulkuväylä kaartaen keskempää järveä. Parantuva vedenvirtaus korjaisi happamoituneen veden laatua josta on hyötyä kalakantojen elinmahdollisuuteen.

Ruoppauksella kertyvä maamassa kasattaisiin järvelle useammaksi pieneksi saareksi joista muodostuisi vesilintujen poikastuotolle erinomaisia kohteita. Lapin ELY-keskuksen tutkija voitaisiin kutsua tutkimaan tilannetta josta hän oli keväällä kiinnostunut.

Myös kaavaan esitetty lisäys Takajärven etelärantoja kiertäväksi poluksi olisi tärkeä lisä kirkonkylän lähimaastoon tehtäville tapahtumille.

Polun voisi rakentaa esteettömäksi liikuntarajoitteistenkin käyttöön."

Esityslistan mukana jaetaan ELY-keskuksen hydrobiologi Annukka Puro-Tahvanaisen esitys 18.4.2018/Ranuan kunnan järvien tilasta ja niiden kunnostustarpeesta.

Ympäristönsuojeluviranomainen on antanut 14.11.2018 asiasta seuraavansisältöisen lausunnon :

"Kunnan tekninen lautakunta on pyytänyt ympäristönsuojeluviranomaiselta lausuntoa asiasta.

Ranuan Takajärven ekologinen tila on tyydyttävä ja järveen kohdistuvat merkittävimmät paineet ovat maatalous, metsätalous, haja-asutus sekä sisäinen kuormitus. Järvellä on todettu olevan ravinnekuormituksen vähentämistarvetta (sekä typpi- että fosforipitoisuuden vähentämistarve > 50 %). Yleisesti ottaen suurimmat mahdollisuudet vähentää kuormitusta ovat metsä- ja maataloudessa. Happamuuden hallintaan ei Takajärvellä ole tarvetta.

Vesienhoidon toimenpideohjelmassa Takajärvelle esitetään rehevöityneen järven kunnostuksen toteutusta. (Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2015: Oulujoen-lijoen vesienhoitoalueen toimenpideohjelma 2016-2021: Osa 2 Toimenpiteet - Raportteja 129/2015)

Takajärven tilanne on ollut tiedossa jo pitkään ja järven kunnostamista suunniteltiin jo 1990-luvulla (Takajärven lintuvesikunnostussuunnitelma, Lapin ympäristökeskus). Tuolloin lähtökohtana oli järven kunnostaminen linnuston elinolojen parantamisen näkökulmasta. Lapin ELY-keskuksessa saattaa löytyä tietoja vanhasta suunnitelmasta. Takajärven kunnostukselle on ilmeistä tarvetta. Ympäristönsuojeluviranomaisen näkemyksen mukaan hankkeen selvittämistä tulisi jatkaa yhteistyössä erityisesti Lapin ELY-keskuksen kanssa. Aloitteessa esitetään järven ruoppaamista veden virtauksen parantamiseksi. Myös muiden menetelmien soveltuvuus, kuin myös kokonaiskustannukset, kustannusjako ja lupamenettelyt vaatimuksineen ja vastuineen (esim. vesilain mukainen lupa, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto) tulisi kartoittaa ensivaiheessa. Hankkeen rahoituksen selvittäminen sekä eri toimijoiden kartoitus ja osallistaminen ovat myös kunnostuksen toteuttamisen kannalta oleellisia alkuvaiheessa selvitettäviä asioita. Vasta tämän jälkeen on mahdollista ottaa kantaa hankkeen käytännön toteuttamiseen."

Kehittämispäällikkö Riikka Tuomivaara on perehtynyt asiaan ja hän on valmistellut hankehakemuksen siten, että hanketta haetaan koko Ranuanjärven vesistöalueen (61.463; Ranuanjärvi, Takajärvi) kunnostamiseen virkistys- ja matkailukäyttöön.

Hakija ja hallinnoija: Ranuan kunta

Toteutusaika: 1.4.2019 – 31.10.2020, 19 kk

Hankkeen nimi: Ranuanjärven vesistöalueen kunnostaminen virkistys- ja matkailukäyttöön

Hankkeen tausta: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskus) myöntävät valtionavustuksia vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden toteuttamiseen. Avustukset ovat harkinnanvaraisia ja avustusta myönnetään maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön ELY-keskuksille osoittamien määrärahojen puitteissa.

Ranuan kunnassa on valmisteltu hanke koko Ranuanjärven vesistöalueen kunnostamiseksi virkistys- ja matkailukäyttöön. Ranuanjärven vesistöalue sijaitsee keskellä kirkonkylää ja yli puolet kuntalaisista (noin 2100) asuu alueella. Matkailu on vahva osa Ranuan kansainvälistyvää ja monipuolistuvaa elinkeinotoimintaa. Vesistöjen hyödyntäminen on nostettu esille Ranuan matkailun masterplanissa ja maankäyttösuunnitelmassa.

Ranuan kirkonkylän osayleiskaavaa valmistellaan parhaillaan ja se vahvistetaan keväällä 2019. Osayleiskaavassa kaavoitetaan Ranuanjärven ja

Takajärven rantoja vakinaiseen ja vapaa-ajan asumiseen sekä virkistyskäyttöön. Ranuanjärven vesistöalueen tilan jatkuvasta heikkenemisestä johtuen Ranuan kuntaan on tullut useita ehdotuksia ja aloitteita, jotka koskevat järviolueen pikaista kunnostusta ympärivuotiseen käyttöön.

Ranuanjärven vesistöalueen järvet Ranuanjärvi ja Takajärvi on luokiteltu rehevyysohjelmien vuoksi tyydyttävään tilaan. Ranuanjärven pinta-ala on 468 ha, suurin syvyys 8.4 m ja keskisyvyys 2,2 m. Takajärven pinta-ala on 126 ha, suurin syvyys 1,5 m ja keskisyvyys 0,5 m. Ranuanjärven teoreettinen viipymä on noin 85 vrk ja Takajärven 5 vrk.

Ranuanjärven vesistöalueelta lähtee myös Ranuanjoki, jonka saavutettavuus paranee huolellisen suunnittelun ja valittujen toimenpiteiden avulla. Ranuanjärven vesistöalueen kunnostamisen myötä alueen virkistyskäyttö monipuolistuisi nykyisestä ja matkailijoille pystyttäisiin tarjoamaan vuodenkiertoon perustuvia palveluita. Ranuanjärven vesistöalue muodostaa kauniin, viihtyisän ja tärkeän maiseman osana Ranuan kuntakeskustaa, elinvoimaista kyläkulttuuria sekä asu- ja loma-alueita. Vesistöalueen hyödynnettävyyden lisääminen toimii tärkeänä osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä.

Hankerahoitus: Hankerahoitusta haetaan Lapin ELY-keskukselta Ranuanjärven vesistöalueen kunnostuksen suunnitteluun, budjetointiin, tiedottamiseen sekä pienehköjen välittömästi toteutettavissa olevien kunnostustoimenpiteiden toteuttamiseen (mm. niitto, nuottaukset ja pienimuotoiset ruoppaukset). Rahoituksen kokonaisbudjetti on 120 000€, josta 70 % haetaan harkinnanvaraisena valtionavustuksena ja 30 % vastikkeetta tehtävänä työnä ja kunnan rahoitusosuutena. Vastikkeetta tehtävän työn arvo on 15 € henkilötyötuntilta ja 30 € konetyötuntilta. Työn osuutta seurataan tuntiraporteilla.

Kunta osallistuu hankkeen käynnistämiseen, hallinnointiin, suunnitteluun sekä myös toimenpiteisiin ja niiden rahoittamiseen erillisen suunnitelman mukaisesti. Esiselvityshankkeessa laadittujen suunnitelmien pohjalta haetaan toteutushanke.

Hankkeen keskeiset kehittämiskohteet ja toimenpiteet:

Alla esitetyt kehittämiskohteet ja toimenpiteet on laadittu viranomaisten, Ranuan vesialueen osakaskunnan, asiasta kiinnostuneiden kuntalaisten ja matkailuyrittäjien kanssa käytyjen neuvotteluiden pohjalta.

Hankeaikana on tavoitteena selvittää seuraavat toimenpiteet, osallistaa eri toimijat ja kuntalaiset mukaan suunnitteluun sekä toteuttaa pienehköjä kunnostustoimenpiteitä:

- Ranuanjärven vesistöalueen kunnostuksen esiselvityksen tekeminen; tarvittavan lupamenettelyn kartoittaminen vaatimuksineen ja

vastuineen, tiedotus- ja viestintämateriaalinen suunnittelu ja varsinaisen toteutuksen rahoituksen selvittäminen sekä eri toimijoiden kartoittaminen ja osallistaminen.

- Sillansalmen syventämismahdollisuuksien toteuttamisen selvittäminen ja toteuttaminen mahdollisesti jo hankkeen aikana. Ranuanjärven vesistöalueen ongelmana on matala vesi, josta johtuen vesi ei pääse virtaamaan riittävästi ja veneily on haastavaa. Heikko virtaus vaikuttaa myös veden happitasapainoon.

Mikäli Sillansalmi muodostuu liian kalliiksi hankkeeksi, selvitetään mahdollisuutta toteuttaa hankkeen aikana Paloaseman rantaan veneen laskupaikan toteuttaminen ja veneväylän tekeminen. Sillansalmi toimii tällä hetkellä Takajärven virkistyskäytön esteenä. Hankkeen aikana esitetään toteutettavaksi veneväylän merkitseminen paloaseman rannasta Opiston rantaan ja leirintäalueelle sekä muille keskeisille pysähdyspaikoille. Hankkeessa suunnitellaan myös muut tarvittavat rakenteet ja kulkureitit.

- Suunnitellaan esteetön rantareitistö, joka tuo järviolueen kuntalaisten ja matkailijoiden monimuotoiseen käyttöön. Monimuotoisuudella haetaan ympärivuotista käyttöä selvittämällä maisemallisesti merkittävät näkymät, onkimispaikat, uimapaidat, historialliset merkit, revontulten kuvauspaikka, retkiluistelumahdollisuus, avantouintipaikka, pyöräily, lumikenkäily, hiihto ja muut hankkeen aikana tulevat ideat sekä tarvittavat rakenteet ja valosuunnittelu.
- Teetetään Ranuanjärven vesistöalueen maisemanhoitosuunnitelma. Toteutetaan niitto, nuottaukset ja pienimuotoiset ruoppaukset sekä hankitaan tarvittava viestintämateriaali.
- Suunnitellaan vesistön hoitokalastuksen jatkaminen ja palvelumuotoilu kuntalaisia osallistavaksi.
- Uusien vedenlaatua ja ilmastointia parantavien innovaatioiden selvittäminen sekä vesialueen ruoppaustarpeet.

Hankkeella tavoiteltavat tulokset:

Hankkeen aikana

- valmistuu virkistys- ja matkailureitistö sekä sen ylläpitosuunnitelma toteuttajatahoineen
- lupamenettely vaatimuksineen ja vastuineen selkiytyy
- Sillansalmen ruoppaus ja veneilyreitistö suunnitellaan ja toteutetaan määrärahojen puitteissa
- valmistellaan ohjelmapalvelusuunnitelmat
- selvitetään kuntalaisia ja matkailijoita osallistava hoitokalastussuunnitelma

- selvitetään vedenlaatua edistäviä innovaatioita ja tehdään tarvittaessa kokeiluja
- toteutetaan Ranuanjärven vesistöalueen tiedottamissuunnitelma ja kuvamateriaalit.
- laaditaan maisemanhoitosuunnitelma sekä viestintämateriaali.

Yhteyshenkilön nimeäminen: Hankkeeseen tulee nimetä Ranualta yhteyshenkilö ja hänen varahenkilö.

Hankehakemus lähetetään 30.11.2018 mennessä.

Päätösehdotus: Kunnanhallitus hyväksyy em. Lapin ELY-keskukselle lähetetyn kokonaiskustannuksiltaan 120.000 euron valtionavustushakemuksen Ranuanjärven vesistöalueen (Ranuanjärvi ja Takajärvi) kunnostamiseksi virkistys- ja matkailukäyttöön.

Samalla kunnanhallitus päättää, että hankkeen yhteyshenkilöksi nimetään kehittämispäällikkö Riikka Tuomivaara ja varalta teknisen osaston osastopäällikkö Risto Niemelä.

Päätös: Hyväksyttiin yksimielisesti.

Lisätietoja asiasta antaa:
kunnanjohtaja Sirpa Hakala
puh. 040 539 4293, etunimi.sukunimi@ranua.fi